

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lucie Janoutová: Sklo a fajáns v době bronzové v Čechách

- Bakalářská práce
- Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro archeologii, Praha 2024
- Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Bláhová, Ph.D.
- Konzultant: PhDr. Natalie Venclová, DrSc.
- Rozsah práce: text 113 str., 14 obr. (mapy, grafy, fotografie, kresby), 1 příloha (tabulka – soupis nálezů, seznam zkratk k soupisu nálezů)

1. Stručná charakteristika práce a její cíle

Lucie Janoutová ve své bakalářské práci cílí na shrnutí výsledků bádání o fajánsových a skleněných předmětech z archeologických nálezů doby bronzové na území Čech. Opírá se při tom o rešerši odborné literatury a aktualizovaný soupis nálezů z Čech. Souběžně prezentuje poznatky o fajánsi a skle a jeho chemických typech obecně, jakož i o artefaktech z těchto materiálů v evropském i mimoevropském prostředí z pohledu archeologie i archeometrie.

2. Obsah práce, východiska a použitá metoda

Autorka po stručném úvodu s jen velmi rámcovým vymezením cílů práce v kapitole 2 *Dějiny bádání* (s. 8–16) mapuje evropské studium skla doby bronzové od 1. poloviny 20. století po současnost. Kapitola 3 *Sklo a jeho složky s ohledem na technologie doby bronzové* (s. 16–38) věnuje definování skla a charakteristice základních typů skel produkovaných v pravěkém období. Kapitola obsahuje dílčí nepřesnosti vážící se ovšem zpravidla ke sklu jiných období, než je doba bronzová. Je škoda, že obdobnou kapitolu autorka nevěnovala fajánsi, resp. neintegrovala informace k této problematice, které jsou na jiných místech práce (např. str. 43–44, 60–62), do samostatné subkapitoly v rámci kapitoly 3. Následující kapitola 4 *Výrobní technologie skelných hmot ve starším pravěku* (38–65) obsahuje velmi cenný přehled o produkci fajánsi a skla v období 3. – 1. tisíciletí BCE v Mezopotámii, Egyptě, na Předním východě obecně i ve Středomoří. Rušivě působí zařazení textů o nezáměrně vyrobených sklovitých materiálech a nejstarších glazurách kamenů, jakož i základní charakteristika fajánsi, které by spíše patřily do kapitoly 3. Ocenit je třeba naopak včlenění informací písemných pramenů s kritickým komentářem k problematice jejich využití v archeologicko-historické praxi. V rámci kapitoly 5 *Obchod a okruhy distribuce* (65–82) v subkapitole 5.1. L. Janoutová prezentuje využití archeometrických analýz při studiu obchodních kontaktů na Blízkém východě, v Egyptě a ve Středomoří. V subkapitole 5.2. zaměřené na Evropu autorka tuto linii zčásti opouští a vedle informací o původu skla zařazuje i různé obsáhlé přehledy nálezů z jednotlivých území, včetně území Střední Evropy. Teprve v kapitole 6 *Sklo a fajáns doby bronzové na území Čech* (82–88) je stručně a bez obrazové dokumentace představen domácí fond korálků, vycházející z podrobného soupisu nálezů uspořádaného do podoby tabulky (kap. 10). Zřejmě nedopatřením vypadlo v této kapitole z textu absolutní datování jednotlivých etap doby bronzové, a tím i nálezů jako takových. V kapitole 7 *Identifikace, dokumentace a konzervace nálezů ze skelných hmot* (89–92) L. Janoutová bez dostatečného zdůvodnění prezentuje poznatky dotýkající se koroze skel a metodiky výzkumu žárových hrobů. V kapitole 8 *Možnosti a přínosy analýz* (92–96) charakterizuje spektrum analýz, které lze k výzkumu skla použít. Právě tato kapitola je zatížena dílčími nepřesnostmi způsobenými nedostatkem zkušeností autorky v dané oblasti (např. záměna LA-ICP-MS a ICP-MS, některé neaktuální informace dané použitím zastaralého zdroje, ač převážně je citována literatura aktuální apod.). Kapitola 9 *Závěr* (96–97) obsahuje shrnující závěry dotýkající se nálezů z Čech. K poznatkům, které generují nálezy ze středoevropských a dalších mimočeských území, nebylo v závěru přihlédnuto.

3. Struktura a vyváženost práce

Bakalářská práce L. Janoutové je nevhodně strukturována. Chybí kapitola věnovaná metodice, v níž autorka mohla zdůvodnit postup práce i nepoměr mezi problematikou českou a mimočeskou. Podstatnou většinu práce (92 stran) tvoří kapitoly věnované obecným poznatkům o skle, a především mimočeským tématům bez snahy o jejich využití a integraci do studia tématu nálezů doby bronzové z Čech, které je prezentováno na pouhých 6 stranách. Přiložený soupis korálek z fajánse a skla z Čech v podobě tabulky, která je v principu dobrým východiskem pro další analýzu, bohužel v tomto směru nebyl dostatečně využit. Zařazení kapitol 7 a 8 do bakalářské práce je nadbytečné a jejich umístění nevhodné. V případě kapitoly 7 by měly být vybrané poznatky mající vliv na analýzu a interpretaci dat z Čech prezentovány v úvodu či závěru kapitoly 6. Kapitola 8, resp. pouze její stručný výtah, by patřil do kapitoly 3. Úvod k soupisu je nevhodně označen jako kapitola 10 (za kapitolou 9. *Závěr*). Mapa, která já součástí kapitoly 10, by měla být součástí kapitoly 6 a tam by měla být vyhodnocena její výpověď.

I když jádrem práce v souladu se zadáním bakalářské práce je rešerše odborné literatury a detailní analýza nálezů z Čech nebyla součástí tohoto zadání, je škoda, že autorka z časových důvodů rezignovala na širší komparaci prezentovaných poznatků.

4. Formální, jazyková a grafická úprava práce, využití odborné literatury, přílohy

Po formální stránce se bakalářská práce L. Janoutové vyznačuje pečlivou úpravou rukopisu. Ocenit je třeba úroveň odborného jazyka i stylu, zvládnutí odborné chemické terminologie, minimum jazykových chyb a překlepů. L. Janoutová prokazuje schopnost pracovat s domácí i zahraniční literaturou.

Obrázky mají dobrou kvalitu a v popiskách je uveden jejich zdroj. Bohužel však v textu na ně chybí odkazy. Zřejmě nedopatřením došlo k přehlédnutí při číslování subkapitol v kapitole 4, čímž „chybí“ subkapitola 4.4. V seznamu literatury by však v případě článků více autorů (et al.) měla být uvedena jména všech autorů. Nestandardní je číslování obsahu a soupisu zkratk. Zkratky by měly být umístěny až za textem práce.

Tabulka se soupisem nálezů je uspořádána logicky, dokumentované kategorie byly zvoleny správně. I když je v úvodním komentáři upozorněno na využití číselných kódů z publikace N. Venclové, měly by být v bakalářské práci integrovány v podobě vysvětlivek k tabulce. Soupis doprovází mapa lokalit členěných chronologicky i dle typu naleziště. Způsob značení v legendě není optimální. Vhodnější by bylo jednotlivým typům lokalit přiřadit tvarem se odlišující značky. Je škoda, že nebyl využit potenciál vizualizace předkládaných informací (např. absence ilustrací nálezového spektra mimoevropských nálezů, srovnávací schémata výskytu skla a fajánse z hlediska prostoru a času).

5. Zhodnocení práce

Bakalářská práce prokazuje, že si autorka uvědomuje globální rozměr studovaného tématu a význam jeho archeometrické složky. Je třeba ocenit objem nastudované odborné domácí i zahraniční, archeologické i archeometrické literatury. V tomto směru lze práci L. Janoutové považovat za dobré východisko pro další studium.

Bohužel právě rozsah a současně heterogenita informací zkomplikovaly autorce cestu k vyváženému uchopení tématu a jeho analytické reflexi. Právě problematická struktura práce a její na první pohled patrná nevyváženost jsou důvodem pro horší klasifikaci.

Předložená bakalářská práce splňuje požadavky kladené na tento typ vysokoškolské práce

a doporučuji ji k následné obhajobě. Práci navrhuji hodnotit známkou dobře.

V Praze dne 4. září 2024

PhDr. Kateřina Tomková, Ph. D.

Kateřina Tomková